

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Aqvæ Vitæ, De Fontibvs Salvatoris. hoc est, Doctrina
Evangelica De Meditatione mortis**

Kispenning, Henricus

Antverpiæ, 1583

Epistola nuncupatoria ad Illustrissimum Principem Ioannem Guilielmum
iuniorem, Ducem Cliuensem &c.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46214](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46214)

3
ILLVSTRISSIMO PRINCIPI
IOANNI GVILIELMO IVNIORI,
Duci Cliuensi, Iuliacensi, Montensi: Co-
miti Marchia & Rauensburgi: ac Domino
Rauenstenij, HENRICVS KYSPENNINGIVS
Venlonensis, S. D.

VM tria sint, Illustrissime
Princeps, bonorum gene-
ra, quibus homo præstat,
Animi, Corporis & For-
tunæ: illos ego certè, qui
animos curant, melius de
humano genere atq; præ-
stantiùs mereri existimo, quàm eos, qui vel
corporis, vel bonorum fortunæ procuratio-
nem suscipiunt. Si enim animus suam è celo
originem habet, si corpus à terra, vt & diui-
tiæ: quin his animus longè antecellat, nemo
est qui dubitet. Igitur proximis superioribus
annis, cùm mecum diligenter expenderem,
quantopere quidem referat, hominem piè
& christianè mori: Methodum septem libris
comprehensam conscripsi: vt ostenderem,
quomodo egroti admonendi & exhortandi,
tum etiam qua ratione in vitæ periculo cõ-
stituti consolandi videantur. Itaque tenuio-

A 2 ribus

ribus Ecclesie ministris, quibus hoc onus plerumque imponi solet, viam sternere: proque mea virili, non admodum peritis, aut in eo functionis genere parum exercitatis consulerem, vel non nihil saltem, si daretur, subuenire christiano affectu cupiebam. In qua re tentanda, consiliū pictoris sculptorisque omnium nostro sæculo facile primi, sum secutus. Nam cum ei alter sculptor statuam, quam fecerat, examinandam proponeret: eam, inquit, in foro colloca. Volebat enim populum, hoc est, omnium oculos, non vnum aliquem, operis censes fore. Edidi ergo eam Methodū: multis eò me, in primis Ioanne Merello Sequano Iuriconsulto, cui propter eius virtutem, pietatem, iudicium, doctrinamque, legendam examinandamque dederam, excitantibus. Vbi autem populi censuram subiisset, & quod bonorum virorum de ea iudicium esset, cognouissem: subincudē reuocandam esse duxi. Itaque hac secunda editione, quæ superflua in priore visa sunt, resecui: & quæ porro addi multa oportuit, adieci. Et ea quidem huc ego, quemadmodum apes ad mellificium, ex floridis perpetuoque vernatibus S. Scripturæ campis adtuli. Præter enim accuratiorem ad salutarem mortem Præparationem, ea etiam S. Scripturæ Testimonia, quæ

Michael
Angelus
Florentinus.

quæ de Dei in peccatores pœnitentes misericordia à me prolata fuerant, tum Parabolas & Exempla: & quæ de Doctrina & Dispensatione D. N. Iesu Christi super humani generis restauratione, Prophetarum & Apostolorum Oracula proposueram: quoniam ea breuiter tum adduxeram, copiosius explicanda iudicauit. Porro autem, re ipsa comperi, imò verò longo vsu, dum Pastoralis mihi cura in hac ciuitate tua demandata fuisset, planè didici: ægotum, siue cõsolatione opus esset, siue exhortatione, seu etiam correptione, nihil æquè adficere, atque ea summi Dei Decreta & Promissa, quæ ex Scriptura sacra, vel similitudinibus declarata, vel exemplis confirmata depromuntur: in primis verò, quæ ex dulci illa D. N. Iesu Christi doctrina, aut Apostolorum & Prophetarum de eo testimoniis adferuntur. Primùm ergo exactam satis, nisi me meum fallit iudicium, ad bene moriendum Præparationem delineauit. Deinde ad Remissionem peccatorum confirmandam, Parabolas quas D. N. Iesus Christus declarandæ immensæ suæ Bonitati & Misericordiæ produxit: Similiter Exempla insignium peccatorum & peccatricum, in quibus Deus verè & ex animo pœnitentibus, eandem bonitatem & misericordiam ostendit: quæ videlicet

delicet obiter, ac veluti verbo duntaxat indicaueram, copiosius orthodoxorum Patrum verbis enarraui. Idem quoque feci in negotio Dominicæ Incarnationis & Natiuitatis, Baptismi, & eius doctrinæ salutaris. Sententias namque in S. Euangelio consignatas, quas ipse Filius Dei proferre dignatus est, tum quæ de sacrosancto Incarnationis & Natiuitatis Mysterio concionantur, selectissimas apposui: & cuique Paraclesin addidi. ad eum sanè modum, ac si quispiam ex Ecclesiæ Cathol. Patribus cum ægroto loqueretur: ei quæ diuinæ Scripturæ locum interpretaretur. Nō dissimile etiam adhibui studium, in colligendis & explanandis sanctorum Apostolorum & Prophetarum concionibus, quæ ad D. N. Iesu Christi sacram Passionem & Mortem, Resurrectionem & Ascensionem, atque etiam Spiritus sancti missionem pertinent. Præterea explicauit Figuras siue Imagines vtriusque Testamēti insigniores, Christi Iesu Seruatoris nostri officia & beneficia præsignantes. Postremò in assertionem Immortalitatis animæ, Resurrectionis quoque carnis nostræ, ego ita argumentis quàm plurimis ex S. Scriptura, & ab Exemplis, atque etiam humanæ naturæ Iudicio & Ratione desumptis, vti ea in S. Patrum monumentis inueni, Ecclesiæ

Ecclesiæ fidem adstruxi & confirmaui : vt
 neminem ambigere amplius posse, nisi pla-
 nè perditum, confidam. Quid autem iucun-
 dius homini pio fideli, in omnibus periculis
 & ærumnis esse potest, quàm ob oculos ha-
 bere positam Resurrectionis, & alterius Vi-
 tæ spem tot illustribus tamque efficacibus
 S. Scripturæ Testimonijs, atq; etiã naturalis
 Rationis suffragiis roboratam? Et quid, quæ-
 so, in conscientiæ angustiis, cordi nostro ari-
 do, & ab æstu iræ Dei torrido, suauius esse
 potest, quàm Prophetarû de exuberantissi-
 mo Christi Iesu Merito Vaticinia, & Apo-
 stolorum præclarissima Testimonia? Huic,
 inquit Apostolus Petrus, omnes Prophetæ A&. 10.
 testimonium perhibent, remissionem pecca-
 torum accipere, per nomen eius, omnes qui
 credunt in eum. Iam verò suauissimæ Sen- 10cl. 2.
 tentiæ, quas Christus Filius Dei, doctor ille 10an. 6.
 iustitiæ, qui verba vitæ æternæ habet, enarra-
 uit ipse: cuius animum etiam mœrore affli-
 ctissimum, vehementer non recreent? Ni-
 mirum hæ sunt Aquæ illæ, de quibus Esaias Esa. 11.
 Propheta exultabundus canebat: Haurietis
 aquas in gaudio de fontibus Saluatoris: Do-
 ctrinam intelligens Euangelicam. Atque ad
 easdem Saluatoris aquas nos prouocat alibi
 dicens: Omnes sitientes venite ad aquas, &c. Esa. 55.

Cant. 4.
Psal. 45.

Ioel. 3.

Esaie 2.
Mich. 4.

Jerem. 2.

Ioan. 4.

Ioan. 7.

Apoc. 21.

Hæ quoque sunt Aquæ, quæ, vt in Canticis scribitur, currunt impetu de Libano: quarum impetus latificat ciuitatem Dei. Quas & Ioel Propheta designabat, cum diceret: Per omnes riuos Iudæ ibunt aquæ, & fons de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem spinarum. Domus Domini, Hierosolyma est: vnde fons ille & aquæ dulcissime Doctrinæ cælestis emanarunt, quæ orbem terrarum impleuerunt. Sicut scriptum est: De Sion exhibit Lex, & Verbum Domini de Hierusalem. Quas quidem Doctrinæ salutaris, Consolationis & Gratia Spiritus sancti aquas, Christus verè Fons aquarum viuentium, Samaritanæ propinauit, dicens: Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: Sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Et ad easdem aquas affatim hauriendas ac potandas, omnes homines benignissimè inuitauit. Si quis sitit, inquit, veniat ad me, & bibat. Item: Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis. Addit autem in Euangelio præcellentem illam Promissionem: Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Ventre, mentem hominis fidelis significari, frequens est Patrum consensus. De hoc promanaturam ait aqua viuum

vinam, hoc est, Spiritum sanctū: & Gratiam illam, quę per doctrinam Spiritus percipitur: quę auditorum animos irriget. Et adeo quidem, vt non modò vnusquisque cor suum rigando fertile reddat, sed aliorum etiam pectora, instar flumini cuiusdam riuu inundet & fecundet. Enimuerò huius aquę flumina defluxisse ab Apostolis, qui ex fonte illo primo, nempe Christo, biberunt: eorum scripta volumina, simul & prædicationis fructus abundè restantur. Et ijsdem fontanis aquis oppidò repletos fuisse Apostolicos illos viros, Irenæum, Cyprianum, Chrysostomum, Basilium Mag., Gregorium Nazianzenum, Ambrosium, Epiphanium, Hieronymum, Augustinum, Cyrillum: Gregorium item Mag., Bedam & Bernardū, aliosq; innumeros: atque earum dulcedinem suauiter eructasse: ex eorum Commentariis facilè videmus. Nec defuit eiusdem aquę viuę copia, plurimis nostrę ætatis hominibus: qui cum Apostolo Paulo non iudicauerunt se scire aliquid, nisi Iesum Christū, & hunc crucifixum. Spretis ergo dissipatis illis ac lutulentis hæreticorum, sophistarūue lacunis, ex limpidißimis sacrosanctę Scripturę fluentis, ac deriuatis inde tãquam riuulis, sanctorum Patrū Lucubrationibus: hęc piarum Admo-

1 Cor. 2.
Ierem. 2.

A 5 nitio-

nitionum & Consolationum methodum
 recognitam & locupletatam, ad iuuandum
 eos videlicet, qui in Christiana pietate rectè
 viuere & mori cupiunt, qua potui diligentia,
 concinnaui & publicauì . Ac spero nauatam
 hanc operam Ecclesiæ Cathol. profuturam:
 nec aliò mea spectant studia . Quod ad Pre-
 cationes attinet, quibus Liber quintus attri-
 butus est totus, quoniam ijs maximè opus
 esse apud ægrotos, ac plurimum eas prodesse
 video, collegi vnde cūque quotquot habere
 poteram huic instituto idoneas : sed ex opti-
 mis optimas, & veluti Spiritu quodam viuas:
 quæ quiddam excellentioris & sanctioris ad-
 fectionis spirantes, pietate, & rerum senten-
 tiarumq; energia ægrotantium animos sur-
 sum ad cælos euehant. Breuiiores autem eas,
 quæ licuit, esse volui, vt Eiaculationes meri-
 tò dicerentur, & essent : quòd hoc Precu-
 larum genus ægrotis maximè conueniat : vt-
 pote, quos morbi vis sæpiusculè interpellat,
 nec sinat ad prolixas preces eodem vi-
 gore mentis attendere . In Passionem quoq;
 D. N. Iesù Christi Meditationes adieci :
 quòd eius supplicium, in longiore præsertim
 morbo, pro solatio incommodorum & ca-
 lamitatum omnium sit : & animæ vulneri-
 bus cum primis medeatur. Cum igitur Prin-
 ceptus

ceps Illustrissime, hæc propter rei magnitudinem, summorum virorum cognitione nõ indigna fuisse, vel vnquam fore, iudicarem: & à priscis vsq; seculis morem hunc obtinere scirem, vt eruditi suos labores excellētissimis hominibus dedicarent, quorum autoritas gratiam operi, nomenq; conciliaret: priorem editionem Illustrissimo Nobilissimoq; Principi Guilielmo Duci Cliuix, Iulix, &c. Parenti tuo, Domino meo clementiss. nuncupaueram. Hanc verò lucubrationem, siue operis accessionem, tibi generosissime Adolefcens, paternarum opum hæredi vnico, veluti iure hæreditario debitam offero & cōsecro: nempe, vt commemoratione tanti Principis, tamq̃ue illustris, quàm plurimū luminis in hoc meum scriptū ex me obscurū, deriuetur: atque ex te maximè inclarescat. Etenim à clarissimis ac laudatissimis Principibus genus originemq̃ue ducis: qui certè vetustissima, nobilissimaq; prosapia, & quod caput est, prudentia, fortitudine, pietate, omniumq̃ue virtutum splendore emicuerunt. Nam, ne antiquiores commemorem: quid ego de Adolphi atavi tui paterni, & Ioannis eius filij abavi tui, sapientia, clementia, temperantia, iustitia, cæterisq; virtutibus dicam? Adhuc recens est ab illis præclare dictorum gesto-

Ex libro
M.S. Arnol-
di Heymeri-
cij Decani
Xantens.
Exrat in bi-
bliotheca
Eccles. Xant.

gestorumque memoria. ADOLPHVS ille
Dux, Mallem, inquit, iustus esse subulcus,
quam amplissimo in iniustitia Regno præ-
esse. Ac proinde Magistratum constituebat
in oppidis & pagis integrum ac probum. Ne-
que ullam Reipub. curam prauis hominibus,
vel luxuria & libidine aliisque flagitijs conta-
minatis committebat. Asserebat namque
nullam iniuriam intolerabiliorem, quam quæ
ex maligno Iuris interprete accideret: & exi-
tium Reipub. arbitratus est, si præfiderent
luxuriosi, aut alios flagitiosi: qui vulgò con-
tempti, nullo unquam tempore in honore
aut pretio apud populum bene moratum
fuissent. Edicto etiam graui vetuit, ne qui iu-
dicio præessent, iræ locum darent: Sed sedati
prius seipfos, deinde cognoscerent alios: fu-
tutum hoc pacto, ut minus errarent. Assere-
bat præterea, primū, summæque necessarium
cuiusvis præfecti officium sibi videri: scire in
consentaneos mores, communeque bonum
subditos reducere, componere, & cōseruare:
soli que virtuti omnia, muneribus verò nihil
tribuere. Ad quæuis honesta studia aiebat
non eundem, sed celeriter properandum esse.
Temulētia nihil cœdius iudicabat: qua om-
ni pudore postposito, non solum noua com-
mitterentur crimina, verum etiam occulta,
vel

vel vetustate iam pridem oblitterata prode-
rentur. Agricolas, quotquot tabernas frequē-
tius quàm agros inuisere comperisset, ex-
traordinariis seruitiis tam diu fatigari iussit,
donec relictis tabernis, rustica sua negocia di-
ligenter curare probarentur. Alioqui suos
subditos immoderatis exactionibus vel ser-
uitiis minimè grauabat. Cùm videret in
suis ditionibus vestium luxum, præsertim
muliebrem ornatum supra modum excre-
scere, adeò vt mulieres & vnà viri immodicis
illis & vanis impensis ad inopiam redigeren-
tur: serio edicto prohibuit, ne quisquam su-
pra statum & conditionem suam ornaretur.
Qua disciplina nos vtinam non in vestitu
solùm, sed & in moribus aliis multis neces-
sariò corrigendis, vteremur. Plurimum certè
malorum ex luxu & profusione nasci, mani-
festum est. Principum siquidem luxum no-
biles certatim etià æmulantur: plerique ta-
men inuiti, ne contemnantur. Hos deinde
ciues, & ciues rustici non modò adæquare,
sed & superare maximè contendunt: nec he-
ræ famula, hac quidem in re, quippiam con-
cedit. Quo fit, vt superfluo illo cultu, atque
etià immodicis rerum non necessariarum
sumptibus, ad summam egestatem, nimirum
opibus in eas nugas proiectis, deueniatur.

Meritò

Meritò igitur huic malo veteres Legibus sumptuariis occurrebant: & eò Censores crearunt, vt immodica in conuiujs, in vestitu, aut ædificijs impendia coërcerent. Sed ad Adolphum redeo. Serpebat ergo tum, sed necdum omnino in Rempub. penetrauerat pestifera illa bellua LVXVS, quæ hodie latè vagatur: quapropter summo conatu in hoc incumbere prudentissimus heros, vt tempestiuè bestia illa conficeretur, prius quàm ditiones eius prorsus occuparet: quippe quæ certam populo perniciem, quod ipsa nunc res arguit, allatura esset. Et quidem cum Dignitatis, quam gerebat, ratio sic postularet, vt sese veluti ostentare necesse esset, splendidæ cuiusdam Maiestatis plena erant omnia: at mox cum priuatim viuere daretur, vt populo suo temperantiæ exemplum præberet, dimissis domum aulicis suis, in arcium suarum aliquam ad honestam sese contulit frugalitatem: & sumptus superuacaneos amputauit, ac ministeria ociosa reiecit. Neq; enim ignorabat, quàm MAGNVM ESSET VECTIGAL, PARSIMONIA. Ita factum est, vt contractis impensis vehementer auctus sit census; & rebus omnibus abundarit. Argumento etiamnum sunt, à fundamentis ab eo exædificata cœnobìa tam multa, re-

ta, rebus omnibus ad vitæ sustentationem necessariis, satis superque instructa: tot passim templa restaurata: tot denique arces & turres incredibili propè sumptu exstructæ. Et moriens nihilominus ingentem vim auri filio reliquit. Egregiè verò ille, cum à subditis amari quàm timeri mallet: sciscitanti cuidam, quo nam modo hic amor comparari posset, Si commune bonum, inquit, privato anteponas. Proinde ARNOLDO Geldriæ Duci, eius genero admiranti, qui fieret, ut ille tantopere à suis amaretur: Elbertus Alpinensis respondit: Hoc, ait, vicissitudo præstat: ut cum dominus in omnes sit benignus & mansuetus, malitque amari quàm timeri, è diverso ab omnibus obseruetur & suspiciatur. Fuit ergo tam clemens & comis omnibus, tum proceribus, tum plebeis, ac vicissim tam iis charus, ut quidquid constitueret, & fieri vellet; promptissimo quisque animo exequeretur. Præclarum & illud animi illius compositi indicium; quòd cum diu laceffit ab hoste, à bello abstineret tamen, atque ideo à militibus increparetur, respondit: Pacem tractari prius præberi que, quàm arma capessere, salubrius sibi videri. Hæc atavus tuus. IOANNES autem Dux, abavus tuus, Adolphi patris vestigijs inhærens, pulcherrima

cherrima prudentiæ & temperantiæ exempla, tū benignitatis atque moderationis, edidit. Inter cætera, cum videret vinū à multis immoderatiùs hauriri: Vtinam, inquit, Deus vnà cum vino, necessariū tantum vini vsum concessisset: & vnicuique modum statuisset! Porro cum primorum quispiam eum in sita clementiæ argueret, curque non omnes promiscuè noxios cõstitutis semper pœnis multaret: Quia, respondit, sanguinem fundere vereor, qui eius minimam creare guttam nequeo. Sæpius etiam Principibus nimia austeritas, quàm indulgens benignitas nocuit. Reuersi nõ rarè ad cor fuere fontes: at cruor semel effusus nunquã redit. Sed infigne certè illius dictū fuit, & vox Christiano Principe lógè dignissima. Etenim, cum eius Senescallus durius aliquando, quàm oportuit, in subditos imperium exerceret: Nolo, inquit ille, mihi obtemperátes trahi, sed molliter duci: siquidem non alij mihi videntur, quàm proprij liberi. Qui his in principatu successerūt heroibus, proauus tuus & auus; summæ quoque virtutis gloria resplenduerunt, & tota Europa, propter egregia domi militiæ que facinora, clarissimi fuerunt: seq; ita gesserunt, vt malis essent formidini, à bonis autem impensius amarétur. Superest excellentissimus

Dvx

DVX G V I L I E L M V S pater tuus: de cuius
 singulari virtute plurima narrari possunt.
 Omnia enim optimi Principis epithera me-
 ritò possidet. Pater est, (vt ea sine aliorum
 inuidia referam) mitis, placidus, lenis, prou-
 idus, æquus, humanus, magnanimus, iustus,
 sobrius, sollicitus pro his quibus imperat, prò-
 ptus ad beneficentiam, lentus ad vindictam,
 facilis aditù, comis in congressu, commodus
 alloqui volentibus, bládus, expositus, curam
 agens suo parentiù imperio, pacis amās, pacis
 tenax. Quamobrem, non solum eius nomen
 nostris est amabile, verùm etiam vniuersis
 Christiani orbis proceribus multò gratissimũ.
 Tu igitur tãto patre, matre verò Imperatorũ
 & Regum edita sanguine virtutibus inclyto
 genitus: perge decora Maiorum tuorũ vesti-
 gia sequi, eorumque imaginibus virtute pro-
 pria responde. Quid enim magis te dignum
 potes, aut illustrius? Et verò ea est naturæ
 tuæ bonitas, ea mentis integritas, ea vis inge-
 nij, vt omnibus certissima spes sit, te futurum
 salutarem Patriæ Principem: adeoq; integri,
 vereque Christiani Principis, in quod omnes
 intueatur, simulachrum fore. Neq; sanè tuis
 in prouinciis, Cluua præsertim, defunt sum-
 ma prudentia, ingenio, doctrinaque celebres
 viri, qui Celsitudini tuæ, cum tantam tot po-
 pulorum

Ex Iulio Pol-
 luce: iuxta
 Erasmi ver-
 sionem.

B

pulorum expectationem sustineas: ipsi certe ad honestissima studia sponte currenti, veluti calcar addituri sunt. In primis verò clarissimi, doctissimiq̃ue Iurisconsulti, Illustriss. Parentis tui Consiliarij, Ioannes Louwermannus, Rutgerus Rudderfchetus, Theodorus Esserus, Assuerus Hoppius: inter quos tanquam gemma enitet omnium virtutum & literarum decus, HENRICVS A WEZE Cancellarius, vir integerrimus, atque omnium animi, tum ingenij laude præstantissimus. Quod reliquū est, supplex à Deo Opt. Max. flagito: vt dotes T. C. concessas augere dignetur: quò Spartam tibi destinatam, ad ipsius gloriam, & Reipub. salutē, pro dignitate adornare queas. Bene & fœliciter vale. Xanti, Veteribus olim Romanorum castris Solstitio æstiuo, Anno M. D. LXXXII.

L I

M F

A I

mi

tate

Qu

gru

falu

rissi

roro

mo

De

onerat

nanque

Calami

lem poss

pedibus

totius or

alios tor

ad ser

